

KULTURNI

Listi

SEPTEMBRA

...entec in bel
...odlomi, moja draga!
...le bom ga za ... pripet
...ne bom ga v ... si del,
...odlomi ga, odlomi, draga!
...az bom ljudem poslal ta cvet,
...sakomur, ki na križ pripet
...rpi v pomladi tej ... Kajuh

LETO XXII
PRILOGA
SEPTEMBER 2017

Kajuhova hiška pri Žlebniku
Foto: Rok Poles

sreda, 11. oktober 2017, ob 19.00
Kulturni dom Šoštanj

DA, GOSPOD PREMIER

POLITIČNA KOMEDIJA

---

sreda, 15. november 2017, ob 19.00
Kulturni dom Šoštanj

STAND UP

---

sreda, 6. december 2017, ob 19.00
Kulturni dom Šoštanj

SLOVENSKI TOLKALNI PROJEK- SToP

KONCERT

---

sreda, 17. januar 2018, ob 19.00
Kulturni dom Šoštanj

OB LETU OSOREJ

ROMANTIČNA KOMEDIJA

---

sreda, 14. februar 2018, ob 19.00
Kulturni dom Šoštanj

PETELINJI ZAJTRK

DRAMA-KOMEDIJA

---

sreda, 21. marec 2018, ob 19.00
Kulturni dom Šoštanj

BUH POMAGAJ

VSEMOGOČNA KOMEDIJA

PRIDRUŽUJEMO SI PRAVICO DO SPREMEMBE PROGRAMA.

ABONMA LEPI KAMEN

SEZONA 2017/18
KULTURNI DOM
ŠOŠTANJ

Vpis v abonma je od 18. septembra do 6. oktobra 2017,
od ponedeljka do petka od 16.00 do 18.00 ure in
soboto od 10.00 do 12.00 v
Mestni galeriji Šoštanj.
Trg b. Mravljak 7, telefon 03 898 43 34. Informacije na
elektronskem naslovu

milojka.komprej@sostanj.si in dejan@tonkli.com

Ob tej priložnosti dovolite, da vam predstavimo rezultate raziskave, ki smo jo na Zavodu za kulturo Šoštanj izvedli konec lanskega leta

Prejeli smo 33 izpolnjenih anketnih vprašalnikov od 130 abonentov v sezoni 2016/2017, kar je 25 odstotkov vseh abonentov. Mogoče rezultati ankete niso pravi odraz vašega mnenja, a vendar so nek pokazatelj in hkrati smernik našemu delu. Vprašalnika nismo profesionalno obdelali, zgolj interpretirali odgovore.

Rezultati so pokazali, da imate radi komedije in da se v glavnem strinjate s terminom, programom in ceno abonmaja. Glede na razveseljivo visok trend odgovorov, da bi si radi ogledali tudi kakšno dramo, smo v program umestili mehkejšo varianto, torej dramo, komedijo.

Glede na znesek, kolikor ste pripravljeni odšteti, če bodo igrala v glavnem profesionalna gledališča, smo veseli, da se zavedate, da je program v tem primeru bistveno dražji. No, vseeno smo za sezono 2017/2018, posegli po gledališčih, ki so skoraj profesionalna in so predstave res dražje. S tem ni rečeno, da amaterska gledališča oziroma društva ne prinesejo na šoštanjski oder željenih vsebin. Cena abonmaja pa se je zvišala samo za 5 evrov. Obdržali smo vse popuste tako, da se cena abonmaja na koncu bistveno zniža.

V abonma smo umestili šest predstav, od tega pet gledaliških in eno glasbeno.

V rubriki predlogi smo zbrali kar ste napisali, česar pa ne moremo analizirati, zgolj poiskati željeno ali podobno predstavo.

Še enkrat hvala za vaše zaupanje. Se vidimo v sezoni 2017/2018.

Zavod za kulturo Šoštanj

Vabljeni k vpisu!

Možnost plačila na dva obroka ob nakupu dveh ali več abonmajev. Prvi obrok se plača takoj, drugi pa do konca leta 2017.

CENA ABONMAJA 50 EVROV.
ZA UPOKOJENCE,
DIJAKE, ŠTUDENTE IN ČLANE DRUŠTEV JE 45 EVROV.

IME IN PRIIMEK: _____

NASLOV: _____

ELEKTRONSKI NASLOV: _____

TELEFONSKA ŠTEVILKA: _____

VRSTA: _____ SEDEŽ: _____

Vsebina

Revija za kulturna
in druga vprašanja
občine Šoštanj in širše.

6 Galerija

8 Kajuhov spominski objekt - rubrika??

12 Kino Šoštanj

15 Knjižnica Šoštanj

16 Muzej

20 V gledališču

Izdaja

Zavod za Kulturo Šoštanj
Trg Svobode 12, 3325 Šoštanj
zanj Kajetan Čop, direktor
Izdajanje Lista finančno omogoča
Občina Šoštanj, zanjo Darko Menih,
župan.

Odgovorni urednik

Peter Rezman

Kritične pripombe na vsebino ali
obliko Lista bodo dosegle svoj na-
men le, če jih boste posredovali s
kratkim sporočilom na e-naslov list.urednik@gmail.com

Vodenje redakcije (kulture)

Peter Rezman

Jezikovni pregled

ZUK Rezman

Oblikovanje, prelom strani

Media Center, Marko Gorjup s.p.

Tisk

Grafika Gracer d.o.o.

Naklada

700 izvodov.

Vse sodelavce prosimo, da prispevke
za LIST št. 13/2017, pošljete
najkasneje do 18. oktobra 2017 na
elektronski naslov:

list.revija@gmail.com

Foto naslovnice:

Kajuhova hiška pri Žlebniku

Foto: Rok Poles

Človek ne živi samo svojega osebnega življenja, temveč zavedno in nezavedno tudi življenje svoje dobe.

T. Mann

Čestitamo občankam in občanom ob prazniku Občine Šoštanj in želimo kulturnega sobivanja.

Zavod za kulturo Šoštanj

V ZAVETJU GOZDOV

Ivan Kolar -Ivo

V Mestni galeriji Šoštanj so ob prazniku občine Šoštanj postavili razstavo V zavetju gozdov, Podobe moje občine, slikarja in domačina mag. Ivana Kolarja – Iva iz Topolšice. Razstavo je uradno odprl župan občine Šoštanj, Darko Menih. Ob tem je izrazil ponos in veselje nad ustvarjalcem in ustvarjenim. Kolarju se je zahvalil za čudovit prispevek k septembrskemu praznovanju in mu zaželel še mnogo uspešnih in zadovoljnih let. V dogodku je sodeloval Franc Žerdoner, priznani glasbeni ustvarjalec iz Velenja. Ker sta z Ivanom Kolarjem dvajset let skupaj prepevala v Rudarskem oktetu, sta skupaj ubrano zapela eno izmed Žerdonerjevih avtorskih pesmi. Razstava šestnajstih del bo na ogled do 6. oktobra.

Zakaj je razstava še posebej pomembna? Cikel slik Podobe moje občine je nastajal eno leto. Avtor si ga je zamislil v realistični maniri, zato slike prepoznavno kažejo na slikarjev objekt. Tako je med slikami možno prepoznati Trg svobode v Šoštanju, Andrejev dom na Slemenu,

mestno cerkev, cerkev sv. Antona v Skornu, Florjan s cerkvijo, Središče Zavodenj, Ravne, Topolšico, Bele Vode, nekdanji Glavni trg v Šoštanju, Gutenbergel in Lokovico ter cerkev v Ravnah in Gaberke. Slike so nastajale v različnih letnih časih, v tehniki akril na platno dmenzije 80 x 60. V razstaviščnem prostoru so dopolnjene s slikami dreves, kar zaokrožuje avtorjevo misel, da so vsi kraji v šoštanjski občini obdani z gozdovi. Ob razstavi je bil izdan katalog z reprodukcijami slik in kratkimi miselnimi utrinki, ki jih je prispevala mag. Milojka B. Komprej. V katalog je misel zapisal tudi šoštanjski župan, na zadnji strani pa je zapisano: Mag. Ivan Kolar – Ivo je z razstavo V zavetju gozdov s ponotranjenjem podob krajev občine Šoštanj izpostavil lepote, ki jih je v svojem okolju doživljal v različnih obdobjih in razpoloženjih. Z naslovom je poudaril bogastvo gozdov, ki je prisotno v vseh krajih in se hkrati razkril kot gozdar in ljubitelj narave. S svojim izborom ne želi povedati, da so to najlepši prostori, so samo podobe, ki so se dotaknile njega. Hkrati je z deli povabil obiskovalca, da pride v te kraje in najde

svoj najljubši motiv.

Slikar se je v svoji motiviki osredotočil na vedute, ki jih gledalcu predstavlja na njemu lasten realističen način. Kljub temu so v njih sledi abstrahiranja, ki je njemu bolj ljub način slikanja. Ravno tako je v njih zaznati slikarjevo razpoloženje in njegov odnos do trenutnega dogajanja v okolju. Slike so tudi čudovita vzpodbuda k odkrivanju lepote zunaj in znotraj nas... Ivan Kolar je bil rojen v Vojniku leta 1939. Gozdarstvo je diplomiral leta 1966 in magistriral leta 1989. Član Društva šaleških likovnikov je postal leta 1983, od leta 2006 je častni član likovne sekcije KUDa kliničnega centra in MF v Ljubljani. Je tudi viden član skupine Art femips. Razstavlja doma in na tujem. O njegovih delih so pisali mnogi avtorji, med njimi velikokrat mag. Milena Koren Božiček. Za svoje delo prejema priznanja in nagrade, med drugim Priznanje strokovne žirije LD Slovenije, Gallusovo zlato značko, dvakrat Zlato plaketo ZLD Slovenije in Mežanovo nagrado.

Milojka B. Komprej

Foto: Dejan Tonkli

PESNICA

Tjaša Srotič je mlada umetnica, ki se izraža preko glasbe in literature in se v tem vidi tudi v svoji prihodnosti. Je dijakinja 3. letnika umetniške gimnazije v Velenju, tokala se uči pri prof. Tomažu Lojenu, svojo drugo knjigo, ki jo bo v kratkem izdala pa ureja sama.

Tjaša Srotič je obiskovala OŠ KDK Šoštanj, kjer je dosegala vidne uspehe pri preizkusih iz matematike in angleške bralne značke. Knjigi in branju je zapisana od malega. Toliko na kratko o Tjaši Srotič, nekaj več pa je zbranim razkrila v pogovoru z mag. Miloško B. Komprij, v nedavnem galerijskem večeru v Šoštanju.

Kot mlado avtorico jo je organizator večerov Zavod za kulturo Šoštanj povabil ravno v septembru ob občinskem prazniku. Pomembno je zavedanje, da so v naši sredini mladi, ki s svojo ustvarjalnostjo že sedaj prispevajo k lepšemu življenju. Srotičeva je začela z glasbo, v drugem razredu osnovne šole se je navdušila nad ksilofonom in se nato zapisala tolkalistom. V tej smeri želi nadaljevati tudi študij, saj že sedaj igra v nekaj sestavih. V petem razredu je prišla poezija, najprej na vzpodbudo učiteljice, nato pa spontano. Res, da napiše tudi kakšno prozno delo, a njen pesniški izraz je močnejši, zato je razmeroma mlada, še v osnovni šoli, izdala zbirko Umetnost z mojimi besedami, v kateri je zbrano preko 50 pesmi. Že te pesmi na-

Foto: Dejan Tonkli

kazujejo na razmišljajočo osebo, tematika razkriva življenjske stiske in avtoričin pogled nanje. Pesmi so mestoma tudi igrive, take, ki jih pišejo mladostniki, ljubezenske poezije je pravzaprav najmanj.

Tjaša sodeluje na različnih natečajih in dobiva dobre odzive. Za pesem To ni moja zgodba, je bila tudi nagrajena. Ta in še okoli štirideset drugih bo zbranih v naslednji zbirki, Ujeta v barvah, ki bo izšla v kratkem. Zbirko je ilustrirala Katarina Golouh, Tjaša pa se že veseli bralcev. Če je prva zbirka kazala na talenti-

rano pesnico, so pesmi, ki so nastale v tem času upravičeno še bolj razmišljujoče, mestoma celo temačne, izčiščene in bolj zrele.

Galerijski večer je minil v pogovoru in branju, dopolnjevali so ga poslušalci, ki so naklonjeno prisluhnili tudi triu flavt iz glasbene šole FKK Velenje pod mentorstvom Neve Berke.

Za Tjašo Srotič bomo gotovo še slišali, saj kljub mirnosti in neke vrste milini, izraža odločnost in zavedanje poti, kamor jo vodi umetnost.

MBK

FORMA VIVA V BELIH VODAH

Poletni čas je več kot primeren za kratke izlete v naravo. Bele Vode nad Šoštanjem se lahko pohvalijo s prelepo zeleno okolico in prijetnim hladom tudi v največji vročini.

Od avgusta letos pa tudi s tem, da v parku bivše OŠ Bele Vode stoji stalna razstava FORMA VIVA. Preko 20 lesenih skulptur lokalnega avtorja Gregorja Petkovnika krasi okolico v bližini cerkvice sv. Andreja. Sredi pašnikov, obdanih z zelenimi smrekovimi gozdovi, se lahko sprehodimo po lepem parku in si ogledamo skulpture neverjetnih oblik, ki pričajo, da domišljija res nima meja. V parku stoji tudi nadvse zanimiva klop, ki jo varujeta dva velika ptiča. Ko sedemo nanjo in se zarezemo v dolino, si lahko privoščimo trenutek samo zase in za svojo dušo. Gregor Petkovnik svojih skulptur nikoli ne poimenuje. Pravi, da včasih na začetku še sam ne ve, kaj bo nastalo izpod njegove »motorke«. Nedaleč stran, sredi gozda, se »skriva« lepo urejeno športno igrišče in lep prostor za piknike ter druženje, za katerega prav vzorno skrbi Društvo Vulkan Bele Vode. Tudi tu lahko najdete kar nekaj Gregorjevih izdelkov, ki jih je ustvaril že pred

leti, saj je bil ravno on eden od pobudnikov za ustanovitev Društva Vulkan pred 12 leti. Tudi tu človek začuti skladnost med naravo in umetnostjo. Splača si vzeti čas za obisk. Prijazni, preprosti in delovni domačini bodo vašega obiska prav gotovo veselili. Človek dobi občutek, da je več kot dobrodošel. Ta

mala, lepa vasica pod Smrekovcem nudi prav vse. Lahko bi rekli, da je idealna kombinacija narave, kulture in umetnosti. Še to, razstava je stalna, odprta vsak dan in vstop je prost. Obiščite jo, ne bo vam žal.

Barbara Peternel

ODPRTJE KAJUHOVEGA SPOMINSKEGA OBJEKTA

V nedeljo, 17. septembra 2017, ob 11. uri, so na Žlebnikovi domačiji v Šentvidu nad Zavodnjami slovesno odprli na novo zgrajen spominski objekt, posvečen pesniku Karlu Destovniku - Kajuhu.

Organizator dogodka je bila občina Šoštanj. Zbrane je pozdravil Darko Menih, župan občine Šoštanj. Slavnostni govornik je bil predsednik Državnega zbora RS, dr. Milan Brglez. Dogodka sta se udeležili ministrica za obrambo Andreja Katič in ministrica za izobraževanje, znanost in šport dr. Maja Makovec Brenčič. V programskem delu so sodelovali Oktet Kajuh I. gimnazije v Celju pod umetniškim vodstvom Tomaža Marčiča ter recitatorji OŠ Karla Destovnika - Kajuha Šoštanj pod mentorstvom Brigite Grobelnik in Vlaste Šuber. Prireditev je povezovala mag. Milojka Bačovnik Komprej. K svečanosti dogodka so doprinesli praporščaki Združenja borcev za vrednote NOB Velenje in drugih veteranskih organizacij.

S postavitvijo tega spominskega objekta se občina Šoštanj poklanja svojemu pesniku Karlu Destovniku - Kajuhu, ki se je pred 95 leti rodil v Šoštanju in izgubil svoje mlado življenje na Žlebnikovi domačiji v Šentvidu. V napadu, ki se je odvil, 22. februarja 1944, pri Žlebniku, je padlo še nekaj drugih.

Doslej sta bili na tem mestu v spomin pesniku Kajuhu odkriti spominski plošči, vgrajeni v pročelje stanovanjske hiše na Žlebnikovi domačiji. Prvo spominsko ploščo iz leta 1955 je nadomestila replika, ki jo je leta 2010 izdelala občina Šoštanj. Konec 60. let 20. stoletja je bilo v bližini hiše postavljeno še spominsko obeležje iz granita, predstavljeno k novozgrajenemu spominskemu objektu.

Tu potekajo vsako leto proslave v spomin na pesnika in narodnega heroja Kajuha. Sem zahaja veliko planincev in drugih obiskovalcev. Teh je vsako leto več, zato se je občina Šoštanj odločila zgraditi manjši objekt, ki bo omogočal druženje obiskovalcev na suhem ter spoznavanje Kajuha in njegove poezije.

Kajuhov spominski objekt

Samo en cvet,
en češnjaev cvet

Kajuhov spominski objekt

Žlebnikova domačija je v lasti družine Terbovšek, ki je dala na razpolago prostor za postavitve novozgrajenega objekta v lasti in upravljanje občine Šoštanj. Ker je na mestu objekta lastnik želel postaviti manjši kozolec, je bila ta stavbna oblika vzeta za osnovo spominskega objekta, katerega avtor je arhitekt Rok Poles.

Objekt vsebuje likovne elemente marofa v bližini: široko fugiran kamen, letvenik in značilno oblikovana lina za prezračevanje podstrešja. Oblikovanje izhaja iz plemenite stavbarske tradicije območja, kjer stavba stoji. Tu so že stoletja gradili iz lesa in z lokalnim magmatskim kamnom, ki mu zaradi značilnega videza pravijo »ržen kamen«.

Od sodobnih materialov je dodano steklo – z drsnimi steklenimi paneli se lahko objekt povsem zapre in kljubuje dežju in snegu. Na steklo so izpisani verzi Kajuhove pesmi Samo en cvet. Češnjev cvet je motiv celostne grafične podobe objekta.

Osrednji del Kajuhovega spominskega objekta je namenjen domačim obiskovalcem in tujim gostom, da si ogledajo dvojezični predstavitevni stenski pano, multimedijško predstavitev in nov Kajuhov kip. V objekt bodo nameščene še lesene mize in klopi. Zadnji del objekta so sanitarije, ki bodo odprte v toplejših mesecih leta. Dvokapna streha je krita s sivim eternitom, ki barvno spominja na staro kritje z lesom.

Kajuhov spominski objekt je odprt vse leto. Namenjen je vsem. Tako tistim, ki že gojijo spomin na pesnika Kajuha, kot tistim, ki jim bodo predstavitve v spominskem objektu približale in pomagale razumeti veličino Kajuhove besede. Občina Šoštanj si bo prizadevala, da bodo objekt ljudje vzeli za svojega. Vabljeni, da se tukaj ustavite, si ogledate film, posedite pod mogočno staro Žlebnikovo lipo in se obrnete v mislih v čas, ko je tukaj poslednjič zrl v svet naš rojak, heroj, pesnik Karel Destovnik - Kajuh.

V. M.

Fotografije: Uroš Acman in arhiv občine Šoštanj

ZORNI KOTI KAMER

Majhna skupina entuziastov pod okriljem Muzeja usnarstva Slovenije iz Šoštanja in Studia Mozaik je že šesto leto zapored konec poletja obeležila z dvema filmskima večeroma. Izvedbo so finančno podprle Občine Šoštanj, KS Šoštanj in MZK RS.

Prireditvev je imenitna kulturno umetniška popestritev v mestu. Ob boku naslova *Poletni filmski večeri* povejmo, da sta dve dvourni predstavi prinesli več reportaž kot filmov, a to prej poveča zanimivost videnega, kot pa obratno.

V dveh večerih se je zvrstilo enaindvajset samostojnih posnetih in zmontiranih enot pod osemnajstimi naslovi, saj so trije različni slikovni zapisi o Ivanu Šolnu stekli v enem delu. Od videnih bi osmim lahko pripisali oznako avtorskega filma. Gre v glavnem za kratke, bolj ali manj dokumentarne

filme, smo pa videli celo igrani film, narejen po vseh profesionalnih pravilih prav kakor se takim rečem streže.

Avtorja tega zapisa so bolj prevzele reportaže. O nekdanji gumbarni »galanteriji« v Šoštanju avtorja Darka Vučine, o mlinarju »Kotiznikovem Ludveku«, žal pokojnem, da je film izzvenel skoraj kot »v slovo«. Za to gre zasluga prijateljem iz Kulturnice Gaberke pod mojstrskim vodenjem Toma Čonkaša. Zanimiva je bila skoraj komična in pikra reportaža z zadnje velike vaje CZ v Penku avtorice Zalke Mikuž. Publiko v dvorani je najbolj pritegnil že omenjeni »omnibus« o kovaču Šolnu. Zaradi spomina na pred nedavnim umrlega očeta čevljarja sem skozi solzne oči gledal zategovanje »pantofla s kneftro« in zabijanje »cvekov v tope« čevljarja Avgusta Zagoričnika. Filmski zapis so izdelali učenci šolskega centra Velenje: Stojan Zagoričnik, Aleš Gašper in

David Avberšek pod mentorstvom Petra Vrčkovnika in Blaža Verbiča.

Predstavljeni avtorski filmi so tisti del prireditve, ki sem jim posvetil največ pozornosti in bil seveda soočen z dejstvom, da poplava možnosti, ki jih ponuja sodobna digitalna tehnologija, v ničemer ne zanika potrebe upoštevanja osnovnega filmskega znanja v črti: ideja – scenarij – snemalna knjiga – snemanje – montaža. Spodaj izpostavljeni dokumentarni filmi **Skodelica kave**, **Samo jaz**, **Mrtva vas**, **Ivan** in kratek igrani film **Za nas**, gotovo niso bili narejeni »na pamet« z nekaj improvizacije, ampak so morali imeti avtorji prej naštete elemente izdelave filma vsaj v glavi, če že ne na papirju.

Dokumentarni film **Skodelica kave** avtorja Janija Napotnika in ekipe (drugi podpisani na plakatu so: Dušan Rebec, Borut Justin, Lidia Napotnik, Aleksander Kavčnik, Matej Vranič, Jaganath video produkcija), je imel za sabo »produkcijsko hišo« in čisto pravo celostno podobo s filmskim plakatom, facebook stranjo in reklamnimi majicami ter oglaševanjem. Izdelku bi lahko mirno dali oznako dokumentarno-animirani film, saj avtor korajžno vključuje v montaži tudi animirane in druge efekte, ki jih ponuja digitalna tehnologija. Ti vložki se ne trudijo biti prikriti in vizualno ravno zaradi tega sploh niso moteči. Mogoče je bilo zaznati zgolj nekoliko strahu avtorja, da gledalci kakšnih sekvenc ne bi razumeli, zato nekateri efekti delujejo skoraj preveč zgovorno. »Pripovedovalec« zgodbe je nekakšno »božje oko«, saj je večino filmskega materiala posnetega iz (dobesedno) ptičje perspektive in tako uspe avtorju kljub ostri kritiki razmer ostati na varni, umetniški distanci opazovalca, ki ne sodi, ampak zgolj opazuje in posreduje. Tema filma je v bistvu kritika stanja stvari v Šoštanju, ko se po dolgih desetletjih končuje ljubezen med elektrarno in mestom in obljube o blagodatih šestega bloka počasi skupaj z elektrarniško paro izpuhtijo nekam čez lokoviške hribe. Film je čisto svež izdelek z letnico 2017.

Samo jaz Toma Čonkaša je skoraj štirideset let starejši od filma *Skodelice kave*, a se vsebinsko odlično dopolnjujeta, saj Čonkašev izdelek z učinkovito simboliko človeških rok, ki se trgajo za čedalje manjšim kosom kruha, razkriva bistvo problema, ki ga »opazuje« Napotnikov film. To je pohlep.

Nomen est omen. Bojana (za)Sluga.

Glavni junak filmskih večerov in ...

... njegov lastnik Boris Salobir s soprogo.

Še en kratek dokumentarni film podobno častitljive starosti kot *Samo jaz* smo si ogledali. Kljub starosti **Mrtva vas** Borisa Salobirja iz leta 1985 ni nič manj aktualna, kot je bila v času nastanka. Srhliivi posnetki razpadajočega Ručmanovega kozolca v nekdanjem Družmirju, Bodjana-va kapela na robu takrat nastajajočega Šoštanjanskega jezera, vse skupaj pa izpovedano v poetičnem filmskem jeziku, je kar sam poklicalo v epilog eno od Kuntnerjevih žalostink.

Tekoče narejen dokumentarni, morebiti celo promocijski film **Ivan** Jake Šuligoja, izdaja prehojeno študijsko pot režije na AGFRT (če se ne motimo...) in je filmsko vzoren v vseh elementih, od zasnove, dramaturška loka, z izjemno efektno »špico« v kateri se vajenec izkaže s prvim mojstrstvom, to je, zavezovanjem predpasnika na slepo, za hrptom. Glavni junak, ki je bil med snemanjem prisoten samo še v duhu in besedah njegove življenjske sopotnice in njunih potomcev, se je v filmski zgodbi izkazal s prenosom svojega pletarskega znanja in spretnosti, da je le ta ostala tukaj tudi potem, ko je on že odšel.

Poleg teh štirih, skoraj »profesionalno« narejenih filmov, moram nujno omeniti dramaturško in vsebinsko lepo zaokrožen amaterski film (ček) Eda Vučine (starejšega), ki ima preprost naslov **Smučišče v Belih vodah**. Film, najavljen kot »filmski zapis« iz leta 1972, je omembe vreden predvsem v poduk današnjim »snemalcem« filmov s pametnimi telefoni. Zapis, gotovo narejen s »hoby« 8 mm filmsko kamero na celuloidni trak namreč razkriva povsem praktično potrebo, da se je avtor še tako enostavnega filmskega zapisa moral lotiti po prej naštetih načelih. Ideja – scenarij – snemalna knjiga – snemanje – montaža, pa čeprav je bil ta postopek zgolj v avtorjevi glavi. Če tega ni bilo, so bili posnetki neuporabni, kot je danes neuporabno več kot 90 odstotkov posnetkov, ki jih ljudje mimogrede naredijo, brez razmisleka in zgolj zato, ker jim (pre) draga digitalna tehnologija to omogoča.

Pri koncu te kratke »ocene« filmov, ki se mi jih zdi vredno izpostaviti, še par besed o edinem igranem filmu **Za nas** avtorja Jerneja Župevca.

Okoli deset minut dolg izdelek je primer skrbno načrtovanega in izdelanega filma. Vsi elementi »štímajo«, ideja, scenarij, razumljiva in jasna zgodba, glasba, efekti, scena, kostumi, rekviziti, kompletna tehnika. Zgledno. Toda prepričan sem, da zbrana ekipa niti slučajno ne bi vložila v izdelek toliko truda in predvsem časa, če bi morali

Ko klepetulje obmolknejo.

varčevati s filmom, kot je bil to primer v časih Eda Vučina, ko je bilo treba misliti na vsak okvirček filma, ki bo stekel za objektivom kamere. Takrat so celuloid kupovali v tujini, ga »švercali« v Jugoslavijo, pa nazaj v tujino na razvijanje v in ponovno v Jugoslavijo. Potem pa še montaža s škarjami in lepilom in ob vsem tem je bil material za takratne razmere precej drag. Če bi se s takšno tehnologijo ubadali danes, bi leto, ki ga je porabila ekipa za film *Za nas*, trajalo precej več, da o denarju ne govorimo! Resno dvomim, da bi se režiser v tem primeru odločili za tematiziranje politične propagande v stilu dileme o znameniti »partizanski brezi«. Morda se motim zato, ker se je naša generacija do siteda nagledala filmov o Mirku in Slavku, ki sta z golimi rokami lovila izstrelke sovragovih pušk pa si morda zato toliko bolj želim, da bi izvrstna mlada ekipa nadebudnih filmarjev naslednjic z devastiranega Ležna raje izostrili objektivne čez deponijo pepela na velenjsko plažo.

Glede na to, da vsakoletno prireditev organizira šoštanski muzej, je samoumevna projekcija starih filmov, ki jih ljudje izbrskajo iz svojih arhivov. Zato je veliko prikazanih filmov v originalu še na filmskem traku, ki je postal sam po sebi zgodovina. Po drugi strani pa se premalo zavedamo problema nezanesljivosti arhiviranja podatkov na digitalnih medijih. Nihče namreč ne ve kakšna bo kvaliteta sodobnih zapisov čez sto let. Sam hranim kakšnih 50 disket in z njimi hranim tudi disketni pogon ..., ki ga pa pravzaprav nimam več kam vgraditi. Komaj bi bilo, da bi zanje vzdrževal star računalnik s procesorjem pentium in operacijskim sistemom DOS, nekaj, kar je izginilo v minulih desetih letih in je v bistvu danes uporabno toliko, kot likalnik na ogleno žerjavico. Včasih se

zdi, da je ta neverjetno hiter razvoj komunikacijske tehnologije namenjen prej pozabi kot ohranjanju spomina, zato sem s toliko večjim zanimanjem pričakoval drugi filmski večer in nastop Borisa Salobirja.

Filmski zanesenjak iz Velenja je namreč lastnik glavnega junaka letošnjih filmskih večerov, vsaj kar se mene tiče. To je bil 16 mm kino-projektor, ki je deloval brezhibno. Tudi edina nevarnost na katero je opozoril Boris, da se zaradi starosti lahko pretrga filmski trak, se ni uresničila.

Pri tem sem se spomnil projekcij celovečernih filmov v znamenitem Domu svobode, ki mu je botroval prav tako zname-

ni Viktor Kojc. Sam sem kot šolar na nekdanjih poteh proti Gaberkam nemalokrat spremljal koga od Viktorjevih sodelavcev, ki je z železniške postaje vlačil v klanec mimo šole in »Strojnrove žage« ličen ročni voziček, na katerem je ležal širok in nizek lesen zaboj, običajno iz počrnelega lesa in kovinskimi vogali. Običajno je bil prevezan z vrvico in ves oblepljen s starimi in scefranimi frankirnimi nalepkami umazano bele, zelene ali roza barve. V njih so bili spravljene dva ali trije koloti 32 mm profesionalnih filmskih trakov, ki so po železnici prepotovali celo Jugoslavijo. »Placerjev« Jure, ki je upravljal s kinoprojektorjem pa je znanec vedno povedal, kolikokrat bodo morali potrpeti v odmoru med projekcijo zato, da je iztečeni kolot filma zamenjal z naslednjim.

Na koncu naj zapišem še misel o detajlu, ki filmske večere v Šoštanju naredi »drugačne« in prepoznavne. Ta »detajl« je Bojana Sluga, voditeljica, ki je »prolog in epilog« dogajanja. (Letos smo pogrešali Mirana Aplinca ...) Bojana številno publiko v kulturnem domu Šoštanj vedno nagovori sproščeno in iskreno navdušeno. Letos je posebej izstopalo vodenje drugega večera, ko je nastopila še s tremi šoštanskimi »mestnimi damami«. Vse štiri so zaigrale klepetave filmske obiskovalke. Ob pogledu na pregibne stole na odru sem še enkrat dobil sentimentalno asociacijo na Dom svobode pri šmihelski cerkvi kljub temu, da je rumeno sedišče, ki je nastopilo na šoštanskem odru, zapuščina prvotne opreme modernega velenjskega doma kulture.

Tehnika je »laufala«! Milan Marič, Tomo Čonkaš in Nace Sredenšek.

MESTNA KNJIŽNICA ŠOŠTANJ – OKTOBER 2017**KNJIŽNI SEJEM****ponedeljek, 2. 10. 2016, ob 10.00 do 18.00**

Za vse ljubitelje starih knjig, sejem rabljenih knjig, prvi ponedeljek v mesecu.

Da knjige ne bi romale na odpad, jim skušamo najti na sejmu nov dom, tako ohranimo dostojanstvo starim odsluženi knjigam, ki še vedno nosijo v sebi sporočilo za vsakogar, ki si bo vzel čas zanjo in njene porumenele liste.

Poleg podarjenih knjig prodajamo tudi knjige, ki so odslužile svojo nalogo v naši knjižnici, z namenom, da najdejo pot med ljudi in tako polepšajo dan strastnim bralcem in zbirateljem.

Knjige se prodajajo po simbolični ceni 1 €.

RAZSTAVI**Igrive jesenske barve****oktober 2017, otroški oddelek Mestne knjižnice Šoštanj**

Igrivi jesenski listki bodo obarvali otroški oddelek Mestne knjižnice Šoštanj. Razstavljali bodo otroci Vrtca Šoštanj, enote Biba, stari od 1 do 6 let.

The Beatles

Kdo ne pozna štirih »hroščkov« iz Liverpoola? Letos mineva dobrih 50 let, odkar je beatlomanija preplavila svet. Razstava nas bo popeljala v šestdeseta leta, obudila spomine in naučila kaj novega. Mislite, da veste vse o Beatlih? Vabljeni, da preverite svoje poznavanje ob ogledu razstavljenega gradiva in plakatov.

Razstavo pripravlja Stanka Ledinek.

URE PRAVLJIC**V oktobru pričnemo z urami pravljic: v četrtek, 19. 10. ob 17.00 uri**

Ob četrtek, od 17.00 do 17.45, v Mestni knjižnici Šoštanj. Namenjeno otrokom od 3. leta dalje.

PRAVLJIČNA MEDITACIJA ZA OTROKE Z JANJO IN MEDVEDKOM TAPKOM**četrtek, 19. oktober, ob 17.00 uri**

Sproščanje s pravljico meditacijo in tapkanje pri katerem se bodo otroci »polnili« s pozitivno in ustvarjalno energijo. Otroci se zelo hitro odzovejo na tapkanje kadar pri tapkanju uporabim medvedka ali kako drugo igračko. Na ta način otroci prenesejo vse svoje težave na igračko in se lažje znebijo težav, ki jih imajo.

Otroci naj s seboj prinesejo igračo, medvedka, punčko... Primerno za otroke od 3. leta dalje v spremstvu staršev.

USTVARJAMO Z MAJO**ustvarjalna delavnica za otroke od 3. leta dalje****četrtek, 26. oktober, ob 17.00 uri**

Z Majo Praprotnik, ki ustvarja pod imenom Maya Prapot, mlado velenjsko ustvarjalko, si boste lahko izdelali zapetnico ali verižico za jesenske dni.

Andreja Avberšek: ARGENTINA, ČILE IN BOLIVIJA, potopis**torek, 10. oktober, ob 18.30 uri**

Andreja Avberšek je s partnerjem začela raziskovati nekaj najlepših koticov Južne Amerike v Patagoniji, kjer sta uživala v družbi cesarskih pingvinov, gvanakamov in ovac. Nacionalni park Torres del Paine ju je navdušil s svojimi špičastimi vršaci, ledeniki in modrimi ledeniškim lagunami. Za slapove Iguazu pravita, da so med najlepšimi na svetu. Očarana nad ulicami Santiaga in Buenos Airesa sta obiskala kanjone, starodavne visokogorske vasi z ogromnimi kaktusi. V čilenski puščavi Atacami sta obiskala zelo suho dolino Lune. Za konec pa še 4-dnevni roadtrip z džipom po divji in neposeljeni planoti Altiplano z vrhuncem ob slanem jezeru Uyuni.

AROMATERAPIJA SKOZI LETNE ČASE: JESEN**predavanje****sreda, 18. oktober, ob 18.30 uri**

Jesen ima prav poseben in zanimiv vonj. Vonj zrelih plodov narave in vonj odpadlih listov se prepleta z vonjem gorečega lesa in pečenega kostanja.

V tem obdobju nas najbolje podprejo eterična olja, ki jih pridobivamo iz lesa: smreka, bor, cedra, sandalovina... Obilo predlogov, kdaj in kako lahko ta eterična olja uporabimo, vam bo zaupala mag. Marija Kuster Kortnik.

OD HIŠNIH ŠTEVILK DO ULIC IN TRGOV V ŠOŠTANJU (3)

Uvodni povzetek

V zadnjih številkah Lista smo sledili razmišljanju o uvajanju hišnih števil v Šoštanju. V dveh do sedaj objavljenih prispevkih so bila predstavljena stara ledinska imena v Šoštanju in bližnji okolici, razvoj katastra (Terezijanski kataster, Jožefinski kataster, Franciscejski kataster), prvotno uvajanje hišnih števil in kasnejše upravne spremembe leta 1848. Od konca 19. stoletja se je poselitveno območje trške občine Šoštanj, ki je leta 1911 pridobila mestne pravice, precej razširilo. Potreba po preureditvi hišnih števil je bila vse večja, vendar pa do tega nikakor ni prišlo. Že ob prebiranju Hribernikovih zapisov, predvsem pa dosegljivega arhivskega gradiva in časopisja tega časa, postane razumljivo, da do takšne spremembe ni moglo priti vse do konca prve svetovne vojne predvsem zaradi narodnih nesoglasij v občinskem svetu. V povojni gospodarski krizi in v času konstituiranja Kraljevine SHS, navdušenja in nasprotno razočaranja nekaterih ob spremembi državne strukture pa do tega ni prišlo še celo desetletje. V tokratnem prispevku bomo preizkušali naš zgodovinski spomin na prvo poimenovanje ulic in trgov leta 1930 in okupatorjevih sprememb v času druge svetovne vojne.

Prvo poimenovanje ulic in trgov leta 1930

Na začetku 30. let 20. stoletja, še v času velike gospodarske krize, je prišlo sočasno ob izgradnji prvega javnega vodovoda v Šoštanju do večje spremembe v tej smeri. Mestna občina Šoštanj, pod županom dr. Franom Mayerjem, je 31. decembra 1930, izvedla poimenovanje 28 ulic in trgov (24 cest in poti ter 4 trgov), o čemer je poročal tudi šoštanjski kronist Franc Hribernik.

Slednji ne navaja, kako je do tega dejanja prišlo in prav tako ne predstavi omenjenega seznama ulic in trgov. Tako pravzaprav ne vemo prav veliko o razlogih, ki so vodili občinski svet k temu dejanju, pri čemer tudi arhivsko gradivo o tem vprašanju ni ravno obsežno. O poimenovanju ulic in trgov priča dokument *Seznam ulic v Šoštanju* v Zgodovinskem arhivu v Celju, vendar

je slednji brez hišnih števil. Podroben seznam je mogoče najti šele v dopisu Ljudskega odbora mestne občine Šoštanj o *preimenovanju in obeležbi ulic* iz leta 1953. Primerjava obeh dokumentov pa je pravzaprav vsebina tega in naslednjega prispevka v Listu.

Vsaka ulica, trg in cesta, tudi, če ima le eno hišo, mora imeti svoje ime.

Danes je morda Šoštanjčanom poimenovanje ulic in trgov res nekaj povsem samoumevnega in se o tem ne vprašujejo. Vseeno pa vsi vemo, da je koristno in vsekakor predstavlja pomemben ukrep modernizacije za uspešno orientacijo v naselju, v katerem se je stavbni fond od prvotne numeracije precej povečal. Ob prebiranju seznama ulic in trgov se kar samo postavi vprašanje, kaj je bilo vodilo šoštanjskih občinskih veljakov pri poimenovanjih. Ker tega ne vemo, kot primer navajamo načela, ki jih je postavil Odbor za ulična poimenovanja v Ljubljani leta 1876: »Vsaka ulica, trg in cesta, tudi, če ima le eno hišo, mora imeti svoje ime. Imena se ne smejo ponavljati. Predvsem je treba ohraniti že razširjena in uporabljena imena. Nova imena naj bi dopustili pri ulicah in trgih, ki so brez nazivov ali tedaj, ko že uporabljena imena niso lepa, /.../, pa tudi takrat, kadar bi zaradi zgodovinsko pomembnih spominov na dogodke ali osebe želeli, da se njihova imena ovekovečijo v imenih ulic in trgov.«

Ne vemo ali so tudi v Šoštanju pri poimenovanju ulic in trgov ravnali po podobnih načelih, vsekakor pa so, glede na seznam, pri tem upoštevali krajevne geografske značilnosti, stara poimenovanja, pomembne zgodovinske osebnosti in osebnosti iz kulture, ki jih navajamo v nadaljevanju.

Glavni trg

V Šoštanju je bil med trgi najpomembnejši **Glavni trg** (Hauptplatz) s kipom Marije, ki je imel kot trško jedro to poimenovanje iz 19. stoletja. V arhivskem gradivu, ki zajema obdobje med obema svetovnima vojnama, je najti različna poimenovanja, v spominu Šoštanjčanov pa je bil v dvajsetih letih trg poimenovan tudi kot **Aleksandrov trg**. Leta 1930 je bil trg,

glede na seznam o katerem je govora, poimenovan kot **Glavni trg**, vendar pa v stari zemljiški knjigi zasledimo zanimiv podatek, ki dokazuje, da je bil leta 1934 trg že poimenovan **Kralja Petra trg**. Očitno so morale občinske oblasti upoštevati novo državno ureditev. Za razumevanje sprememb vam predlagamo, da si za ustrezno umestitev v prostor pomagata z Rektifikacijsko mapo za Šoštanj za leto 1875, ki je bila objavljena v prejšnji številki Lista. V trgu je bilo leta 1930 še vedno 14 hišnih števil, ki so gledano od mostu iz spodnjega dela obkrožale hiše, levo z neparnimi in desno s parnimi številkami: št. 1 (prej 43), št. 2 (tovarna, prej številki 54 in 108), št. 3 (prej 21), št. 4 (prej 55), št. 5 (prej 20), št. 6 (prej 54), št. 7 (stavba Občine, prej št. 19), št. 8 (prej 58), št. 9 (prej 18), št. 10 (prej 59), št. 11 (prej 17), št. 12 (prej 60), št. 13 (prej 16) in št. 14 (prej 61) in št. 15 (tudi prej 15). V spodnjem delu trga je bil čez Pako že speljan novi železni most.

Prešernov trg

Zanimiv je tudi razvoj območja, ki je bilo leta 1930 poimenovano **Prešernov trg**, ki je zajemal področje med Tržanovo hišo (stara h. št. 38) in starim gasilskim domom (stara h. št. 39) in veliko hišo Konzumnega društva za Slovenijo (stara h. št. 37) ter, kar je presenetljivo tudi področje, ki je danes Trg svobode. Tudi tu predlagamo sočasen pogled na karto v prejšnjem Listu. Skozi 19. stoletje so bile, glede na Franciscejski kataster, na tem področju (danes Trg svobode) parcele z gospodarskimi poslopi meščanskih hiš iz Glavnega trga št. 18, 19, 20 in 21. Področje je bilo glede na stanje leta 1875 vsaj v spodnjem delu zamejeno s stavbo št. 24, ki pa je leta 1905 ni bilo več. S časom je izginila tudi cesta na vzhodnem delu proti današnji Levstikovi cesti (glej sliko v prejšnji št. Lista). S tem je bilo področje odprto, vendar zaraščeno z drevnino. Kasneje je prišlo do sprememb predvsem na spodnji strani kasnejšega trga proti Paki, kjer so bila dvorišča povsem odstranjena, zgrajeno je bilo tudi več hiš, medtem ko so bile drugod spremembe manjše. Ob poimenovanju ulic in trgov leta 1930 je imel Prešernov trg 13 hišnih števil. Trg je bil poimenovan po dr. Francetu Prešernu (1800–1849),

največjem slovenskem pesniku.

Vodnikov trg

Bližnji **Vodnikov trg** je bil poimenovan po Valentinu Vodniku (1758–1819) in je imel leta 1931 ob poimenovanju ulic in trgov 7 hišnih števil. Takratni Vodnikov trg je današnji Prešernov trg.

Slomškov trg

V seznamu ulic in trgov je bil leta 1930 naveden tudi **Slomškov trg**, vendar njegov položaj ni z gotovostjo potrjen. Ena od možnosti je prostor pri Slomškovem domu (odprt 8. avgusta leta 1928) v bližini farne cerkve sv. Mihaela. Po drugih informacijah pa naj

bi bil Slomškov trg pri mestni cerkvi sv. Mohorja in Fortunata.

Ulice poimenovane po lokalnih geografskih značilnostih

Nabor imen za poimenovanje ulic in poti je bil deloma povzet po lokalnih in geografskih značilnostih: Cerkevna pot, Grad, Grajska cesta, Na Goricah, Kolodvorska cesta, Metleče, Na Prodeh, Strma pot, Tovarniška pot in Tičnica. Pobrežje pa je bilo področje na levi strani Pake, kjer je danes termoelektrarna.

Grajska cesta, ki je imela 11 hišnih števil, je vodila iz gornjega dela Glavnega trga proti **Gradu** (ena hišna številka). **Cerkvena pot** je bila pot od

križišča Grajske ceste do mestne cerkve sv. Mohorja in Fortunata in je imela 8 hišnih števil. Od konca 19. stoletja je nastajalo naselje novih hiš, ki so dobile svojo ulico **Na Goricah**, ki je imela 6 hišnih števil. **Kolodvorska cesta** je bila poimenovana po železniškem kolodvoru, ki je bil zgrajen leta 1891. V bližini kolodvora je Franc Rajšter zgradil hotel Avstrija (Hotel Avstrija je bil po drugi svetovni vojni nacionaliziran in poimenovan v Kajuhov dom). Franc Rajšter, občina in Turistično olepševalno društvo so se trudili za ureditev in zasadili drevored, postavili klopce in poti za sprehajalce. Do poimenovanja leta 1930 so bile ob cesti zgrajene štiri hiše s hišnimi številkami. Na področju, kjer sta

Strma pot 2 (danes Šlandrova pot, Zasebna zbirka Vlado Kojc, Šoštanj.)

danes Kulturni dom in Zdravstveni dom, je nastala ulica **Na Prodeh**, ki je imela tri hišne številke. Ulica poimenovana **Strma pot** je imela 6 hišnih števil. **Tovarniška pot** na desnem bregu Pake nasproti tovarne je imela štiri hišne številke, na **Tičnici** pa je bilo 10 hišnih števil. **Metleče** je naselje v bližini Šoštanja, ki je imelo leta 1931 13 hišnih števil.

Ulice poimenovane po znanih Slovencih

Za poimenovanje nekaterih ulic so bila uporabljena tudi imena znanih Slovencev s področja kulture. Te ulice so bile: Aškerčeva cesta, Cankarjeva cesta, Kocenova cesta, Levstikova cesta in Medvedova cesta. **Aškerčeva cesta** je bila poimenovana po pesniku Antonu Aškercu (1856 – 1912), ki je kot kaplan služboval v Škalah pri Velenju v letih 1894 – 1898. Aškerčeva cesta je imela 28 hišnih števil. **Cankarjeva cesta** je bila poimenovana po Ivanu Cankarju (1876 – 1918) in je imela 15 hišnih števil. **Kocenova cesta** je dobila ime po profesorju prirodoslovnih ved in znanemu zemljepiscu Blažu Kocenu (1821 – 1871), ki je bil kaplan v Šoštanju v letih 1847 – 1849. Kocenova cesta je imela 9 hišnih števil. **Levstikova cesta** je bila poimenovana po pesniku, pisatelju, dramatik, kritiku in jezikoslovcu Franu Levstiku (1831 – 1887). Levstikova cesta je imela 10 hišnih števil. **Medvedova cesta** je bila poimenovana po teologu, pedagogu in publicistu dr. Antonu Medvedu (1862 – 1925), ki je na kratko služboval tudi v Šoštanju. Medvedova cesta je imela 11 hišnih števil.

Ulice poimenovane po znanih Šoštanjčanih

Med Šoštanjčani so bile v preteklosti nekatere pomembne osebnosti, zato so, da bi poudarili njihov pomen, po njih poimenovali tudi nekatere ulice in poti. **Mussijeva pot** je bila poimenovana po Petru Mussiju (1799 – 1875), ki je v Šoštanju učiteljeval v letih 1822 – 1872. V polnih 50-letih učiteljevanja je dobil visoka odlikovanja in zahvale. Kot zaveden Slovenec je sodeloval tudi s Slomškom in napisal nekaj šolskih knjig, deloval je kot sadjar, čebelar in uvajal hranilništvo. Mussijeva pot je imela 3 hišne številke. **Miha Vošnjaka cesta** je bila poimenovana po šoštanjskem rojaku, poslancu, politiku in gospodarstveniku Mihaelu Vošnjaku (1837 – 1920), ki je bil med drugim zaslužen za izgradnjo

železniške povezave Celje – Velenje leta 1891. Cesta je imela dve hišni številki. **Dr. Josipa Vošnjaka cesta** je bila poimenovana po šoštanjskem rojaku, zdravniku, publicistu, poslancu in politiku dr. Josipu Vošnjaku (1834 – 1911). Cesta je imela 17 hišnih števil.

Ulice poimenovane po slovenskih pokrajinah

Po slovenskih pokrajinah so poimenovali Koroško cesto in Primorsko cesto. Ti poimenovanji sta bili vezani na tradicionalni prometni povezavi, ki sta vodili iz trga. **Koroška cesta** je vodila od mostu čez Pako čez železniško progo mimo takratne nižje gimnazije (danes Osnovna šola Karla Destovnika-Kajuha) naprej proti Lajšam, čez prelaz Sleme proti Koroški. Koroška cesta je imela 30 hišnih števil. **Primorska cesta**, ki je imela 6 hišnih števil, je vodila iz gornjega dela Glavnega trga proti soteski Penk naprej v Savinjsko dolino. Pomembnejše stavbe na Primorski cesti so bile: št. 1 (Vogalna hiša), št. 2 (Vila Franz Woschnagg, kasneje zdravstveni dom) in industrijski vhod v TUŠ.

Druga poimenovanja

Po tujih politikih so poimenovali **Massarykovo cesto**, ki je imela 11 hišnih števil. Tomaš Garrigue Masaryk (1850 – 1937) je bil prvi predsednik Češkoslovaške od leta 1918 do leta 1935. Nova ulica je izražala zgolj novo stanje in je imela 4 hišne številke. **Sokolska cesta** je vodila od Sokolskega doma do Koroške ceste in je imela 11 hišnih števil.

Preimenovanje krajev v času druge svetovne vojne

Takoj po prevratu je nemški okupator spreminjal zunanjo podobo dežele. Odstranili so slovenske napise in jih nadomestili z nemškimi, ki so bili v uporabi v Habsburški monarhiji. V Velenju je župan Tischler pripravil seznam krajev z dvojezičnim poimenovanjem, vendar ti niso bili nikoli nameščeni. Ostali so le nemški napisi. Tako je Jutro leta 1941 poročalo o poimenovanju občin. Okrajni vodja je »prekrstil« nekatere občine v celjskem okraju. Šoštanj je bil poimenovan Schönstein in der Steiermark, Šmartno ob Paki je bilo poimenovano v Packenstein. V občini Schönstein in der Steiermark so naselja dobila naslednja imena: Šoštanj – Schönstein, Družmirje – Schmersdorf,

Gaberke – Gaberk, Lokovica – Lokowitzen, Ravne – Raune. V takratni občini Topolšica je Topolšica dobila ime Topolschitz, Bele Vode – Weisswasser, Št. Florjan – St. Florian, Skorno pri Šoštanju – Skorno Schönstein, Šentvid – St. Veit, Zavodnje – Savodne. Omenjene navedbe potrjuje tudi karta poštnega območja Šoštanj iz leta 1943. Kot je bilo že rečeno, odstranjeni so bili vsi slovenski napisi z izjemo slovenskih napisov na pokopališčih, cerkvah, znamenjih, opozorilni napisi (železnica in križišča).

Preimenovanje krajev leta 1943

Četrtega julija leta 1943 so dobili kraji v občini Šoštanj nova imena: Lokowitzen – Bergwiesen, Raune – Forchtenegg, St. Veit – Kärntnerthörl (prelaz proti Črni), St. Florian bei Schönstein – Katzenstein, Savodne – Schauenberg (zaradi lepega razgleda), Skorno Schönstein – Schorling, Topolschitz – Warmbad Schönstein. Z novim poimenovanjem je želez okupator izbrisati sledi slovenstva v krajevnih imenih. Dve poimenovanji so iskali v gradovih, termalnem vrelcu, poimenovanje Lokovice v Bergwiesen pa je bilo glede na lego neprimerno.

Hišne številke v zeleni štajerski barvi

Po okupaciji leta 1941 so bile odstranjene rdeče jugoslovanske hišne tablice, ki so bile nadomeščene v zeleni štajerski barvi. Glede na ohranjene hišne številke številčenje ni bilo spremenjeno. Podatkov o okupatorjevem preimenovanju ulic ni najti, vemo pa, da je bila uporabljena nemška oblika pisanja krajevnih imen. Vendar ne prav v vseh primerih. Prebivalstvo je v kolektivnem spominu ohranilo spomin na Adolf Hitler Platz (Glavni trg) in Mussi Gasse, kar dokazujejo ohranjene hišne številke. Po generalu Lanzu naj bi bil nekaj časa poimenovan Glavni trg v Šoštanju. Vodnikov trg v Šoštanju je bil poimenovan po viceadmiralu Wilhelmu von Tegetthoffu (1827 – 1871). Poimenovanje po Horstu Weesslu navajamo zaradi morebitnega evidentiranja v prihodnosti. Prešernov trg pa naj bi bil preimenovan v Helden Platz (Trg herojev). Danilo Čebul trditev dokazuje s pismi njegovega starega očeta, ki jih je pošiljal iz koncentracijskega taborišča Dachau na naslov njegove sestre pri Tržanu v Šoštanju. Tičnica je bila preimenovana kot Mozartgasse, Aškerčeva cesta je bila Kernstock Strasse, predvojno poimenovana

Cerkvena pot je bila preimenovana v Kirchengasse. Te navedbe bo potrebno v prihodnosti še potrditi.

Hišne tablice skozi čas

Kot primer poimenovanja hišnih ulic skozi čas je predstavljena hišna številka 71. Po prvem številčenju opisanem v Franciscejskem katastru se je številka 71 obdržala vse do leta 1930, ko je bila ulica poimenovana kot Mussijeva pot. V času okupacije se je poimenovanje obdržalo v nemški obliki, po vojni pa je bilo povrnjeno na prvotno stanje. Ob preimenovanju leta 1953 pa je ulica dobila ime Gregorčičeva cesta z eno hišno številko. Hišne tablice nam je

posredoval Vlado Kojc.

Kot naslednji primer poimenovanja ulic skozi čas je predstavljena hišna številka 10. Po prvem številčenju opisanem v Franciscejskem katastru se je številka 10 obdržala vse do leta 1930, ko je bila poimenovana kot Levstikova cesta 4. V času okupacije je bila poimenovana kot Rosegger Gasse 4. Peter Rosegger (1843 – 1918) je bil avstrijski pisatelj in pesnik, nominiran za Nobelovo nagrado. Po drugi svetovni vojni je bilo vzpostavljeno predvojno stanje. Leta 1953 pa je hiša na Levstikovi cesti dobila hišno številko 2. Hišne tablice nam je po posredovanju Vlada Kojca prijazno posodil Boštjan Vrhovnik.

Tretji primer prikazuje hišno številko 10 na Glavnem trgu. V času okupacije je bil trg preimenovan v Adolf Hitler Platz, hiša pa je obdržala hišno številko. Po vojni je bil trg znova poimenovan v Glavni trg, hiša pa znova dobila staro številko. Hišne tablice nam je posredoval Edi Vučina.

V pričujočem prispevku smo na kratko predstavili prvo poimenovanje ulic in trgov leta 1930 in okupatorjeve spremembe v času druge svetovne vojne. V naslednjem Listu bomo spoznavali preimenovanje ulic in trgov leta 1953 in manjše spremembe do danes.

Hišne tablice skozi čas (Zasebna zbirka Vlada Kojca, Šoštanj)

Hišne tablice skozi čas (Zasebna zbirka Boštjana Vrhovnika, Šoštanj)

Hišne tablice skozi čas (Zasebna zbirka Edi Vučina, Šoštanj)

ROMEO IN JULIJA – OČARLJIVA MAFIJSKA ZGODBA

Le kdo ne pozna bržkone najslavnejše ljubezenske zgodbe vseh časov "Romea in Julijo" Williama Shakespeara? Tragična zgodba ljubimcev iz Verone je inspirirala tudi enega izmed največjih skladateljev 20.stoletja, Rusa Sergeja S. Prokofjeva, da je v letih 1935-36 ustvaril, pravijo, najbolj vznemirljivo in pretresljivo partituro vse svoje kariere. Njegov balet, prepoznaven po razkošju spevnih melodičnih tem, je eden najpriljubljenejših in najbolj igranih po celem svetu – in predstavlja velik izziv za koreografe.

V SNG Opera in balet Ljubljana se je koreografije lotil svetovno priznani madžarski koreograf Youri Vámos, ki je znan po sodobnem videnju klasičnih baletov, v katere se ne boji dramaturško posegati. En primer za vse: Vámos je v predstavi "Hrestač – Božična zgodba" (ki jo je zasnoval za osrednjo slovensko operno-baletno hišo leta 2002) nadgradil balet Čajkovskega "Hrestač" z znano "Božično zgodbo" Charlesa Dickensa. V ospredje je torej postavil zagrenjenega ljudomrznega skopuha Ebenezerja Scroogea, ki sovraži božič... V Sloveniji je realiziral tudi balet "Paganini" na glasbo Sergeja Rahmaninova ali "Coppélio na Montmartru". V Nemčiji, kjer redno ustvarja v vseh večjih baletnih hišah, je leta 2007 od zvezne dežele Severno Porenje-Vestfalija prejel Red za zasluge.

Balet "Romeo in Julija" je na odru SNG prvič realiziral že pred desetimi leti – takrat sta v glavnih vlogah zables-tela rosno mlada Ana Klašnja in Lukas Zuschlag (ki prihaja iz avstrijskega Celovca). Sedaj sta se ponovno lotila svojih vlog, čeprav je Youri Vámos balet naštudiral s tremi, kot sam pravi, zelo, zelo različnimi zasedbami: "Za vsakega izmed šestih plesalcev, plesalk, ki bodo upodobili glavne vloge, lahko trdim, da je zares posebna, izjemna osebnost – Lukas Zuschlag, Petar Đorčevski in Kenta Yamamoto v vlogi Romea, Ana Klašnja, Giorgia Vailati in Mariša Nač v vlogi Julije – vsi so čudoviti umetniki, s katerimi mi je bilo veliko zadovoljstvo delati. Ana Klašnja in Lukas Zuschlag sta danes povsem drugačna človeka. Po desetih letih sta sicer še vedno mlada, a že zrela plesalca. Prepričan sem, da jima bo sedaj v resnici veliko lažje izraziti

vso dramo Shakespearove brezčasne zgodbe, a tudi veliko težje pričarati rosno mladost, vihravost in lahkotnost likov". In nadaljuje: "Zgodba o Romeu in Juliji je, če smo pošteni, naravnost bizarna. Preveva nas občutek, da mora biti Julija, ki je stara 13 let, rahlo ob pamet – da tako močno ljubiš in zaradi tega odideš v smrt, ni tako zelo normalno. A plesalki Juliji moramo verjeti. Zato plesalcem vedno polagam na srce, da tisti ultimativni resnica in lepota, ki ju vselej iščemo kot ustvarjalci in kot gledalci, ni sta v njihovih telesih, temveč v njihovih glavah. Telo je le izurjen inštrument, ki jim omogoča, da se skozenj izrazijo. In če nam v dveh urah, kolikor traja predstava, uspe prepričati občinstvo, da je naš izumetnični svet resničen, potem smo lahko zadovoljni."

Balet, ki je imel premiero 27.10.2016, je postavil v italijansko mestoce v trideseta leta prejšnjega stoletja, v čas nastanka Prokofjevega baleta. Razlog, pravi, je našel v njegovi glasbi. Tako dolgo je poslušal najtežji, ključni del baleta – Ples vitezov (ples v maskah), s katerim si belijo glave vsi koreografi, da je v njem odkril tango, ples, ki je bil priljubljen med 20. in 40. leti prejšnjega stoletja. Napeti tango namreč po njegovem mnenju ustvarja zelo nenavadno, vznemirljivo vzdušje – točno takšno, ki ga zgodba o dveh močnih italijanskih družinskih klanih, ki nenehno tekmujeta, se provocirata in se vzajemno sovražita, potrebuje. S tem je predstava dobila tudi svojo konkretno podobo. Scena je genialno preprosta in učinkovita: prostor čistih ploskev in linij – abstrakten, vendar konkreten v detajlih, sestavljajo tri premične, gladke, visoke, obokane stene, ki se lahko poljubno združijo v interier ali razmaknejo v ulico nasproti si stoječih, sovražnih hiš. Pa naj bo to v Veroni ali mogoče na Siciliji, kajti družini Montegov in Capuletov delujeta zares "mafijsko" – še posebej moški del, oboroženi s pištolami, noži in – v primeru starih Montega in Capuleta – s palicami, v katerih se skrivajo meči. Izredno dobra in tudi zabavna domislica je posaditi glavnega "bossa", kneza Escalusa v Mercedes, ki se, kadar kriza med družinama dosega vrhunca, pripelje v zadnji plan (torej nam z reflektorji "grozeče"sveti v oči), nakar se spusti okence in pojavi njegova roka, ki zelo pomensko, z itali-

janskim temperamentom, gestikulira. Iz avta ne izstopi, in tega mu res ni treba, saj se ga očitno vsi bojijo. Ko jih spravi v red, se spet odpelje. Ameriški scenograf in kostumograf Michael Scott (ki je študiral na münchenski umetnostni šoli in sodeluje s prestižnimi evropskimi baletnimi hišami) je takorekoč "hišni scenograf" Yourija Vámosa (sceno in kostume mu je zasnoval tudi za Lucidorja, Hrestača, Trnuljčico, Spartaka, Primer Othello, Pepelko, Pomladno prebujenje ali West Side Story). Plesalce je tokrat oblekel v elegantne obleke, brezrokavnike, naramnice, srajce, kravate, klobuke in kape, stilizirane "falotsko", kot bi ravno stopili iz filma "Boter", plesalke pa v zelo žensvene, romantične obleke cvetličnih vzorcev in pastelnih barv, okrašene s pentljami in čipkami, da ustvari učinkovit kontrast in omili "macho" energijo. Za ples pri Capuletih pa se dekleta prelevijo v nočne zapeljivke z vrtnicami v laseh in pokažejo, da znajo biti tudi one precej strastne. Vsi skupaj, seveda ne le vizualno, temveč v glavnem skozi koreografijo, v kateri je Vámosu uspelo združiti elegantni, kultivirani gib klasičnega baleta z elementi sodobnega plesa ter z naravnim človeškim gibanjem, ustvarjajo popolno vzdušje zgodbe o Romeu in Juliji. Njuna tragična ljubezenska zgodba je seveda v ospredju; Vámos ni "prepisal Shakespeara", ki se mu zdi popoln, le "skadriral" je prizore in predstavo osredotočil na glavna junaka. Takoj lahko v prvem prizoru opazujemo vso vzhičeno Julijo, kako neučakano teka sem in tja – in več kot očitno pazi, da je ne bi zalotili – nakar se izza zavese pojavi moška roka in razpre dlan; Julija se bori sama proti sebi in želi ubežati, vendar zaman; privlači jo kot magnet; prime jo in se pusti potegniti v zakulisje; to je seveda Romeo, ki si je maloprej zaradi njunega snidenja, ves živčen, večkrat popravil frizuro iz gladke v skuštrano... V naslednjem prizoru na ulici zavre med pripadniki obeh družin, a jih knez Escalus spravi v red... Sledi ples v maskah – in kaj vse se zgodi! Julija, kot tipična najstnica, ne ve, kaj bi oblekla, saj se pripravlja na ponovno snidenje z Romeom, s katerim se na skrivaj že nekaj časa ljubi; na plesu Juliji vsiljujejo Parisa, a se mu izmuzne in zableše z Romeom, ki se je skupaj s svojima dvema prijateljema prithotapil v hišo Capuletov; Paris jim

grozi s pištolo; izbruhne prepir; Julijina starša mirita strasti; Romeo in Julija se v nastalem kaosu izmuzneta in se poljubljata v senci; vsi ju iščejo – in tudi najdejo; “zatreskana najstnica” Julija maha Romeu v slovo in se po otročje hihita, ko jo družina vleče noter v hišo... Pade noč. Julija je sama v svoji sobi in moli – a na uporniški, najstniški način; plesno obleko si potegne čez glavo tako, da izgleda kot ruta nune; Julija se poigrava z mislijo, da bi vstopila v samostan, če ne bo mogla ostati z Romeom – a kmalu zavže to idejo in se zdaj dela, vsa zasanjana, da stopa proti oltarju kot nevesta... Kaj vse izvemo o karakterjih likov skozi gib! Kako odlična koreografija in režija, kajti plesalci, še posebej predstavnika Romea in Julije (imela sem srečo in gledala ravno odlična interpreta Ano Klašnjo in Lukasa Zuschlaga) dejansko znajo tudi igrati. Youri Vámos je ustvaril balet globokih čustev in moderne, čiste vizualizacije, obenem pa o realnih ljudeh iz mesa in krvi. Prizori si dinamično sledijo eden za drugim, brez odvečnih likov in nepotrebnih podatkov. Zgodba nas kar ponese naprej: od skrivnega zmenka Romea in Julije v noči po plesu v njeni spalnici, kjer radovedno

in sramežljivo, s prav ljubko nedolžnostjo vzajemno raziskujeta svoji telesi – in se predata eden drugemu – vse do znanega tragičnega konca mladih zaljubljenecv, ki postaneta nedolžni žrtvi nesmiselnega sovraštva med obema družinama.

O svojem baletu in na temo sovraštva je Youri Vámos povedal: “Naša naloga je, da živimo v sedanosti, da spremljamo trende in da smo seveda aktualni. Narobe bi bilo le ponavljati tisto, kar so v preteklosti že povedali naši predniki. Kar dar me pritegne kakšna zgodba iz repertoarja klasičnega baleta, vedno najprej premišlujem o tem, kaj lahko ljudem z njo povem danes. In mar ni mržnja aktualna še danes? Menim, da ljudje ne sovražimo zato, ker bi si bili različni, ali zato, ker smo kristjani ali muslimani, ker smo levičarji ali desničarji... Ne, sovražimo se, ker smo si podobni, ker je mržnja zgolj v nas samih. Sovraštvo je največji misterij, rak rana človeštva”.

In za konec mogoče še nekaj zanimivosti o skladatelju: Prokofjevov oče je bil inženir agromije, a glasbeno izobrazena mama, plemkinja iz družine Šeremetev, mu je od malega vcepljala ljubezen do

glasbe, tako da je že v zgodnjem otroštvu obvladal igro na klavir in pri komaj devetih letih napisal svojo prvo opero, “Velikan”. Imel pa je to smolo, da je, star 61 let, umrl na isti dan kot Stalin, zato so sovjetski časniki njegovo smrt komaj omenili...

V predstavi sodelujejo Baletni solo zbor in zbor SNG Opera in balet Ljubljana ter Orkester SNG Opera pod taktirko priznanega slovenskega dirigenta Marka Gašperčiča.

SNG OPERA in balet Ljubljana; glasba: Sergej S. Prokofjev, režija in koreografija: Youri Vámos, dirigent: Marko Gašperčič, kostumografija in scenografija: Michael Scott, zasedba: Lukas Zuschlag/Petar Đorčevski/Kenta Yamamoto (Romeo), Ana Klašnja/Giorgia Vailati/Mariša Nač (Julija), Hugo Mbeng, Richel Wieles, Filippo Jorio, Owen Lane, Yuki Seki, Luka Žiher, Michele Pellegrini, Olga Andreeva, Regina Križaj, Tomaž Horvat, Stefan Capraroiu, Gregor Guštin in drugi.

(Predstava ogledana v SNG Opera in balet Ljubljana, 15.11.2016)

“Vojna in mir” je eden najboljšežnejših in najslavnejših svetovnih romanov. V štirih delih, na tisoč petsto straneh opisuje razmeroma kratko zgodovinsko obdobje, del napoleonskih vojn od bitke pri Austerlitzu leta 1805 do Napoleonovega poraza v bitki narodov leta 1813; vsebuje še epilog, ki se dogaja leta 1820. Lev Nikolajevič Tolstoj je roman prepisal kar sedemkrat, skice in beležke so mu menda do vrha zapolnile vse omare. Izšel je leta 1869.

Kljub temu, da Tolstoj v romanu opisuje številne realne dogodke, ki jih podpira z avtentičnim dokumentarnim gradivom, “Vojna in mir” ni zgolj zgodovinski roman – pač pa roman o zgodovini, ki jo soustvarjajo konkretni ljudje. Zastavlja namreč vprašanja o (so)odgovornosti ljudi za razvoj in potek dogodkov v svetu. Četudi se nam zdi, da živimo še tako daleč od vojn, v navideznem miru, če se bomo pretvarjali, da se nas ne tičejo, nismo mar soodgovorni, da se vojne ne ustavijo? In kaj posamezniki sploh lahko naredimo? To so še kako aktualna eksistencialna vprašanja – pravzaprav vsakega časa. Občečloveška vsebina romana nas zato nagovarja še danes.

Kultni romunski režiser, ki živi v Franciji in ustvarja v najbolj uglednih svetovnih opernih hišah in gledališčih, “mag in mojster veličastnih spektaklov” kot mu pravijo, šestinsšestdesetletni Silviu Purcărete, je roman sam dramatisiral. O predstavi je rekel: “Kako na odru v samo nekaj urah poustvariti tako bogato in prostrano delo kot je Tolstojev roman? Roman, poln nežnosti in krutosti, ki na ozadju velikanske zgodovinske freske prinaša izvirno in cinično meditacijo o tragičnosti zgodovine. Njegovo sporočilo ni preveč spodbudno: vojna in mir, o katerih govorimo, sta iz iste snovi. Prve ni brez drugega. Mir se rodi iz vojne in tako že tudi sam vsebuje njene zasevke.”

Režiser Silviu Purcărete v Sloveniji ni režiral prvič – leta 2010 je v slovensko-makedonsko-francosko-luksemburško-romunski koprodukciji realiziral predstavo “Kralj umira” Eugena Ionesca, leta 2012 smo v okviru EPK 2012 v Mariboru imeli priložnost videti njegovega “Fausta”.

Purcăretova priredba “Vojne in miru” ne zajema natančne kronologije tragičnih usod in zapletenih ljubezenskih zgodb članov plemiških družin Bolkonskih, Rostovih ali Bezuhovih sredi vrveža napoleonskih vojn. Zanima ga predvsem tisti trenutek, ko posamezniki občutijo apokalipso vojne – in opustijo upanje na odrešitev.

Ambiciozno predstavo sta skupaj z njim soustvarila dva njegova neločljiva romunska sodelavca in dobra prijatelja – scenograf Dragoș Buhagiar, ki je za to predstavo obenem zasnoval čudovite kostume in oblikoval luč, ter skladatelj Vasile Șirli, na katerem režiser ceni, da “dela na odru”, torej, da svojo skladbo sklada z mislijo na zmožnosti igralcev. Glasbo rada uporabljata ne da bi ustvarila vzdušje ali nekaj ilustrirala, ampak kot moteč element ali element konflikta ali odtujenosti. Za režiserja so glasba, scenografija in luč aktivni elementi predstave, po pomenu povsem enakovredni igralcem. “Na odru je vsako človeško bitje, vsak predmet, vsaka luč, vsak zvok sublimiran in transformiran v eno in isto substanco: v poetično substanco,” pravi. Temu konceptu podreja tudi svoj način dela s tekstom. Včasih mu očitajo, da besedila preveč krči, vendar sam pravi, da mu le odvzema osrednji položaj, vpisuje ga v demokratično strukturo svojih predstav, kjer noben element ne prevladuje nad drugimi. Njegove predstave vabijo k užitku čutov in burijo gledalčevo domišljijo.

Na temo sodelovanja z igralci pa režiser pravi: “Včasih igralci s katerimi delam začenjajo razumeti kaj hočem od njih. Situacije potiskam do skrajnosti. Skušam jih destabilizirati, ko jih postavljam v absurdne situacije, kjer se ne morejo toliko zanašati na tekst. Takrat skušajo izraziti nekaj drugega, onstran besed.” Kaj bi bolje ilustriralo njegove besede kot dejstvo, da Pia Zemljič v njegovi predstavi “Vojna in mir” – oblečena v preparirano krzno ubitega medveda (z glavo vred) – igra ravno to in vmes tudi leži kot okrasna preproga na tleh. Nekateri gledalci so bili šokirani, a je šlo za zelo poetičen trenutek. Enako šokirani so bili ob uporabi živega (očitno prestrašenega) petelina. Da Jernej Šugman (mimogrede odlično) igra spošтовano in strah zbujajočo Marijo Dimitrijevo Akrošimovo-Apraksino ni več toliko presenetilo. V črni, dolgi, nabrani obleki, z visoko črno lasuljo – s telesom, ki ga ima in z energijo, ki jo premore, predstavlja resnično impozantno žensko. Kako dobra poteza režiserja!

Ja, predstava je zares posebna in v gledalcih prebuja številne, najbrž zelo raznolike emocije. A saj to je bistvo gledališča! Predvsem pa je predstava “Vojna in mir” polna močnih slik, ki so popolna in fascinanta sinteza likovne, glasbene, besedne in igrane plati predstave.

Naj bo to dolgo pričakovano umiranje bajno bogatega grofa Kirila Bezuхова,

ki onemoglo leži kot “truplo” med “trupli”, pokrit s številnimi krzni in okoli katerega kot ptice roparice neučakano krožijo možni dediči, ki se mu do zadnjega prilizujejo in pred drugimi z igrano žalostjo objokujejo njegov odhod ter poudarjajo, kako so ga oni imeli “najraje” na svetu in kaj vse jim je ustno (kakopak) obljubil. Ali naj bo to podtikanje “prelepe, nedolžne neveste”, v resnici pa pokvarjene Helene Kuragine ravnokar obogatelemu Pierru Bezuhovu, ki je v predstavi upodobljena kot porcelanasta “načičkana” lutka – in na bel porcelan spominja tudi njena obrazna maska, zaradi katere niti za trenutek ne zagledamo njenega “pravega obraza” (ji pa ne preprečuje kaditi). V trenutku, ko Pierre publiko izpoveduje svojo ljubezen do nje, si (kako simbolično!) sname očala – ne more torej videti, da ima njegova bodoča žena za njegovim hrbtom incestno razmerje z lastnim bratom. Enako močne gledališke slike prikažejo dvoboj Pierra Bezuhova s še enim Heleninim ljubimcem, Fjodorom Dolohovom v “pravem ruskem” snežnem metežu; gledalci dočakamo še intelektualni prikaz kometa iz leta 1812, veličastni požig Moskve in eksodus njenih prebivalcev – revnih in bogatih beguncev, ki na vozovih lastnoročno vlečejo na kupe neuskajenega pohištva in drugo šaro, ki se je oklepajo; smo priča plenjenju pogorelih hiš; doživimo pravi vrvež in kaos vojne s tulečimi sireni in nestrpnim prerivanjem vred – a tudi zmagoslavni prihod medveda, ponosno mahajočega z rusko zastavo...

Še in še bi lahko naštevala...

Predvsem pa se mi zdi odlična zamisel, da se na velikem odru Gallusove dvorane dogaja več stvari hkrati – istočasno vidimo, kaj se dogaja pri Rostovih in Bolkonskih, pri Kuraginih in Bezuhovu, v gozdu in v salonih in tako naprej. Vmes se pojavlja tudi lik Leva Nikolajeviča Tolstoja, ki šele snuje svoj roman in frenetično zapisuje nova poglavja. Vse do zadnjega, ki nas prenese v leto 1820: liki so postarani, debelejši, bolj plešasti, nekateri brez zob (kot mati Rostova), drugi mrtvi. V zadnjem planu ravno umira Petja Rostov; ob glavi mu prižigajo sveče. A življenje gre naprej – sklenjene so bile poroke, rodili so se novi otroci. Medvedu ni več treba mahati z zastavo. Tudi on se je postaral in si zasluži oddih. Počasi se privleče na oder in se zaslužno uleže pred domači kamin. Saj sem rekla, da gre za poetičen trenutek! Tu se seveda ponuja še druga možna interpretacija, namreč, da ga niso več

potrebovali in ga ustrelili, a meni osebno se veliko bolj dopade prva možnost... Predstava v celoti je zares magična paša za oči. K temu seveda ne malo pripomore scenografska rešitev ozadja, na katerem se po potrebi projicirajo - v glavnem - delno abstraktne, modrikaste slike različnih gozdov, od mirnega brezovega do psihadeličnega "negativnega" (v dobesednem in prenesenem smislu). Pomisleke pa imam glede uporabe gigantskih lutk petih cesarjev v začetku druge polovice predstave - ki so likovno prelepe, vendar tehnično nedodelane, težko obvladljive in jih igralcem ne uspeva animirati sinhronizirano z besedilom. Nedosleden se mi zdi tudi koncept uporabljanja ročnih mikrofonov; sama uporaba moderne tehnike v zgodovinski predstavi niti najmanj ne moti, saj je ves koncept zelo sodoben, a včasih jih igralci držijo v rokah in na njih govorijo v trenutku intimnosti (kadar naj bi si, šepetaje, zaupali skrivna čustva ali misli), drugič za to, da je razdalja med njimi prevelika in se brez mikrofonov ne bi v redu slišali (kadar sedijo pri večerji na različnih koncih predimenzionirano dolge mize) ali pa spet takrat, ko želijo svoja čustva zaupati publikii; na mikrofon spregovori tudi

L.N.Tolstoj...

Obljubljali so nam gledališki dogodek leta ter odlično igro cveta slovenskega igralsva (vsak izmed njih je na odru upodobil od treh do spoštovanja vrednih enajstih likov). A osebno menim, da likovna podoba in zvok te veličastno zasnovane odrske freske presega vse njene druge elemente. Kar občutimo "slavne ruske čase". Dvesto minut pa mine kot bi trenil. Ta predstava je vsekakor vredna ogleda!

Premierna uprizoritev v Gallusovi dvorani Cankarjevega doma je bila 21.1.2017 in je šlo za največjo letošnjo gledališko koprodukcijo v Sloveniji, na kateri so razen Cankarjevega doma sodelovali še SNG Drama Ljubljana in Mestno gledališče ljubljansko. Predstava je bila hkrati tudi osrednji dogodek festivala "Tolstoj, iskalec resnice", ki so ga za leto 2017 zasnovali v Cankarjevem domu.

In mogoče še zanimivost za konec: v letih 1941 in 1952 je po romanu "Vojna in mir" napisal opero ruski skladatelj Sergej Prokofjev. Roman je bil večkrat tudi posnet: prvič leta 1956 z Audrey Hepburn in Henrym Fondom v glavnih vlogah; v letih 1965 - 1968 so po romanu nastali štiri samostojni filmi v režiji Sergeja Bondarčuka, ki je za njih leta 1968 prejel Oskarja za tujejezični film;

leta 1972 je posnela 15-urno nadaljevanko BBC z Anthonyjem Hopkinsom; leta 2007 pa je nastala še ena televizijska nadaljevanka, tokrat v italijansko-nemško-rusko-poljski koprodukciji.

SNG Drama Ljubljana, Mestno gledališče ljubljansko in Cankarjev dom Ljubljana (koprodukcija); avtor: Lev Nikolajevič Tolstoj, dramatisacija in režija: Silviu Purcărete, prevod dramatisacije z uporabo prevoda Vladimira Levstika: Jana Pavlič, dramaturgija: Eva Mahkovic, scenografija, kostumografija in oblikovanje luči: Dragoş Buhagiar, skladatelj: Vasile Şirli, oblikovalec videa: Matej Šmuc, koreografija: Nataša Berce, igrajo: Viktorija Bencik Emeršič, Petra Govc, Eva Jesenovec, Mirjam Korbar Žlajpah, Jette Ostan Vejrup, Ajda Smrekar, Miranda Trnjanin, Nina Valič, Pia Zemljič, Judita Zidar, Jana Zupančič, Sebastian Cavazza, Blaž Dolenc, Bojan Emeršič, Gregor Gruden, Jure Henigman, Aljaž Jovanović, Marko Mandić, Boris Osttan, Matej Puc, Janez Škof, Tines Špik, Jernej Šugman, Matej Zemljič, Vojko Zidar

(Premiera predstave ogledana 21.1.2017 v Gallusovi dvorani Cankarjevega doma v Ljubljani)

Film
SKODELICA KAVE

KULTURNI DOM ŠOŠTANJ
SREDA, 30. 08. 2017
OB 19.00

Produkcija LINGUA Jani Napotnik, Dušan Rebec, Borut Justin, Lidia Napotnik
Aleksander Kavčnik, Matej Vranič, Jaganath Video produkcija